
A lízingszerződés a bírói gyakorlat tükrében

PAPP TEKLA*

alábbi tanulmányunkban a kontraktusok dinamikájához (a megállapodás megkötésétől annak megszűnéséig terjedő intervallumhoz) igazodva mutatjuk be a lízingszerződéssel kapcsolatban kialakult honi judikatúrát.

1. A lízing és alaptípusai

A lízinggel kapcsolatban egy bővebb (lízingügylet) és egy szűkebb (lízingszerződés) kifejezést különböztetünk meg. A lízingügylet több szerződésből álló folyamat, szerződések komplex rendszere; amely a következőképpen tagolható:

- előszerződés, melyben a felek arra vállalnak kötelezettséget, hogy egy meghatározott leendő – lízingtárgyra vonatkozóan lízingszerződést fognak kötni;
- adásvételi szerződés, amely keretében a leendő lízingbe adó harmadik személytől megvásárolja a leendő lízingtárgyat, és így annak tulajdonosává válva megteremtődik a lízingszerződés kiinduló pontja;
- lízingszerződés, amely alapján a lízingbe adóval előszerződést kötött fél (lízingbe vevő) birtokába, használatába (hasznosításába) kerül a lízingtárgy;
- a folyamat lezárásaként, eshetőlegesen – lízingfajtától függően – adásvétel/vételi jog címén a lízingbe vevő tulajdonjogot szerezhethet a lízingtárgy felett.

Sem a jogirodalomban, sem a joggyakorlatban a lízingügylet szakaszai nem különülnek el,

- előfordul, hogy az egész rendszer egyetlen megállapodásban (lízingszerződés) kerül szabályozásra,
- de leggyakrabban az utolsó két lépcsőbeli jogviszonyok rendezése történik egy kontraktusban (pénzügyi lízing).

A bírói gyakorlat¹ olyan atipikus szerződésnek minősíti a lízingszerződést,

* Egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék.

amelyben megjelenhetnek az adásvétel (részletvétel), a bérlet és a hitel ismérvei.

Nem tekinthető azonban lízingszerződésnek az a megállapodás, amely esetében

- az ellenérték, illetve annak legnagyobb részének megfizetése a futamidő lejártá előtt megtörténik²;
- a lízingdíj azonnal kifizetésre kerül és azonos a vételárral;
- az egyösszegű teljesítés túlnyomó részét teszi ki a lízingdíjnak;
- a lízingdíj ugyan meghaladja a lízingelt eszköz vételárát, de hiányzik a részteljesítés, a futamidő;
- ha a lízingbe vevő a teljes lízingdíjat még a lízingtárgy átadása előtt kifizeti (színlelt szerződés.)³

A lízingnek számos szempont (pl.: tárgya, a jogviszony alanyai, a vállalt kötelezettségek, a használat jellege, a futamidő etc.) szerint sok fajtája létezik, ezekből az alaptípusait ismertetjük.

A lízing alaptípusai:

- a) a pénzügyi lízing,
- b) az operatív lízing,
- c) és a visszlízing.

A pénzügyi lízingnél a lízingbe adó a lízing tárgyának beszerzéséhez nyújt fedezetet (hitelezési jogviszony): a lízingbe adó az általa nyújtott hitelből megvásárolt dolgot adja bérbe a lízingbe vevőnek a szerződésben kikötött feltételek mellett oly módon, hogy a bérleti idő lejártával lehetőséget ad a bérbe vett dolog automatikus vagy maradványértéken történő megvásárlására, illetve vételi jogra (opció) a lízingbe vevő számára⁴. Ha a futamidő leteltével a lízingbe vevő automatikusan tulajdonjogot szerez a lízingtárgyon, zárt végű pénzügyi lízingnek minősül; míg nyílt végű pénzügyi lízing esetén a lízingbe vevő a futamidő végén szabadon dönthet arról, hogy maradványértéken megvásárolja-e a lízingtárgyat.

Az operatív lízing a pénzügyi lízinggel ellentétben nem irányul tulajdonátzállásra: a tartós – határozott idejű – használat a lényege. Az ún. működési (operatív) lízing a tartós, határozott időre kötött haszonbérleti szerződéshez áll legközelebb⁵. A szerződési cél működési lízing esetén rendszerint nem a tulajdonszerzés, hanem a tartós használat, a bérleti díj azonban a dolog beszerzési árához igazodik⁶. A futamidő leteltével a lízingtárgy visszakerül a lízingbeadó birtokába, aki

- ha nem amortizálódott teljesen a lízingtárgy, másnak újból lízingbe adhatja („second hand leasing”), vagy értékesítheti,
- a lízingtárgy helyett technológiailag újabbat bocsáthat a lízingbe vevő rendelkezésére (a kvázi maradványérték alapdíjba való beszámításával).

A működési lízinget a pénzügyi lízingtől megkülönbözteti még – a céljukon kívül –

¹ BDT 2001. 388., BDT 2006. 1487., BDT 2007. 1666., Csongrád Megyei Bíróság 1.Gf.40.026/1997/4., FIT-H-PJ-2008-24.

² BH 1994. 97.

³ BH 1994. 97.

⁴ BDT 2000. 207.

⁵ BDT 2006. 1487.

⁶ Fővárosi Bíróság Gf. 75.562/2004.

az, hogy

- a lízingtárgy a lízingbe adó könyveiben kerül kimutatásra (pénzügyi lízingnél pedig a lízingbe vevő könyveiben),
- idő előtt megszüntethető rendes felmondással, mint a bérleti szerződés (a pénzügyi lízing nem),
- jellemzője a részamortizáció (pénzügyi lízingre a teljes amortizáció),
- általában kétalanyú jogviszonyt takar [a pénzügyi lízing három alanyút: lízingbe adó, lízingbe vevő és a lízingtárgy gyártója (szállítója)],
- a lízingtárgy karbantartása, javítása és biztosítása általában – részben vagy teljesen – a lízingbe adót terhelik (pénzügyi lízing esetén a lízingbe vevőt).⁷

A visszlízing („sale and lease back”) a lízingtárgy eredeti tulajdonosának likviditási problémáján segít: forrást teremt a számára (bankhitel helyett is élnek vele). A leendő lízingtárgy tulajdonosa eladja azt egy lízingtársaságnak és lízingszerződés révén egyidejűleg megszerzi annak birtoklási és használati jogát. Akár egyetlen megállapodás keretében

- pénzhez jut (a leendő lízingtárgy eladásával),
- de vissza is lízingeli, anélkül, hogy kikerült volna a lízingtárgy birtokából; azaz a volt tulajdonos eladó és lízingbe vevő, az új tulajdonos vevő és lízingbe adó egyszemélyben. Az ún. „közvetett visszlízing” konstrukció nem ütközik jogszabályba, a felek egyező akarata esetén ez egy szerződés-kombináció.⁸

2. A lízingszerződésekre irányadó joganyag

Az atipikus jellegű lízingszerződések – melyek több szerződés elemeit vegyítik anélkül, hogy bármelyik túlsúlyba kerülne – nem könnyű feladat elé állítják a jogalkalmazókat: az egyes lízingmegállapodások között is lényeges eltérések lehetnek; így az egységesedő bírói gyakorlatban is találunk egymásnak ellentmondó ítéleteket (lásd az operatív lízing megítélésére a kikristályosodott állásponttól eltérő döntéseket).⁹

A konkrét jogvita eldöntésénél elsődlegesen a lízingszerződés előírásaiból és annak mellékletét képező általános szerződési feltételekből kell kiindulni, másodlagosan a Polgári Törvénykönyv (Ptk. 1959. évi IV. tv.) alapelvei, kötelmi általános részi előírásai és az adott lízingkontraktushoz legközelebb álló, Ptk-beli nevesített szerződés szabályai (ez utóbbiak analógia útján) alkalmazandóak.¹⁰

A lízingszerződésekkel kapcsolatban nemcsak magánjogi bírói gyakorlat alakult ki, hanem adójogi¹¹, csődjogi¹² és büntetőjogi¹³ is.

⁷ 1-H-GJ-2008-71.

⁸ Csongrád Megyei Bíróság 1.Gf.40.243/1996/5.

⁹ BH 1997. 85.; BH 2006. 17.

¹⁰ KGD 1999. 83.

¹¹ KGD 1994. 172., KGD 1994. 176., KGD 1995. 138., KGD 1995. 222., KGD 1996. 171., KGD 1999. 88., EBH 2002. 804.

¹² LB. Gfv. X. 32.917/1998.

¹³ BH 2000. 5., BH 2004. 100.

3. A lízingszerződés megkötése

A lízingszerződés megkötésére a főszabály az alakszerűtlenség, ennek ellenére a gyakorlatban írásban kötik (főként terjedelme, aprólékossága miatt). Az írásbeliség tehát nem érvényességi kellék, kivéve, ha vételi jogot (opciót) is kikötnek a lízingszerződésben: ekkor írásba kell foglalni (egyszerű okiratiság)¹⁴. Pénzügyi intézmény kockázatvállalással járó ügyletet kizárólag írásban köthet¹⁵, és a Hpt. szerint¹⁶ a pénzügyi lízing nyújtása kockázatvállalásnak minősül. Tehát generálisan megállapítható, hogy a pénzügyi lízingszerződést írásba kell foglalni, míg a többi fajta lízingszerződésnél (így például az operatív lízingre irányuló kontraktusnál) nem kötelező az alakszerűség alkalmazása.

A szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre.¹⁷ A konszenzushoz (a szerződés létrejöttéhez) a feleknek a lényeges, illetve bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben kell megállapodniuk, kivéve azokat a szerződési feltételeket, amelyeket jogszabály rendez.¹⁸ A lízingkontraktusok szerződési kikötéseinek túlnyomó része általános szerződési feltételnek minősül, azaz az egyik fél (a lízingbe adó) több szerződés megkötése céljából (üzletszerűen kíván ezekkel foglalkozni, lásd: blankettaszerződések), egyoldalúan (a szerződés előírásainak kidolgozásában a másik fél – lízingbe vevő – nem működhet közre) és előre (a jövőre nézve) meghatározza a szerződés rendelkezéseit.¹⁹ Az általános szerződési feltétel a felek konszenzusa (lásd fentebb) esetén is csak akkor válik a szerződés részévé, ha alkalmazója (a lízingbe adó) lehetővé tette, hogy a másik fél (a lízingbe vevő) annak tartalmát megismerje, és ha ezt a másik fél kifejezetten, vagy ráutaló magatartással elfogadta²⁰. Tehát az általános szerződési feltétel akkor képezi a lízingszerződés tartalmát, ha a két konjunktív feltétel fennáll,

- a. az általános szerződési feltételeket a lízingbe vevő ismeri (nem tekinthető ilyennek az, ha a lízingbe vevő a szerződés aláírásakor kapja meg az általános szerződési feltételeket és nincs lehetősége azt áttanulmányozni; nem az átadáson, hanem a megismerésen van a hangsúly),
- b. és elfogadja (azaz a szerződés létrejöttéhez szükséges jognyilatkozataiból kiderül, hogy a megismert általános szerződési feltételeket tudomásul veszi a lízingbe vevő). Ha a két konjunktív feltétel bármelyike nem áll fenn, akkor az általános szerződési feltétel nem válik a lízingszerződés részévé: ugyanis a felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek, és figyelemmel kell lenniük egymás jogos érdekeire, így a szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a szerződést érintő minden lényeges körülményről

¹⁴ Ptk. 375. § (1) bek.

¹⁵ 1996. évi CXII. tv. 77. § (2) bek.

¹⁶ 1996. évi CXII. tv. 77. § (2) bek.

¹⁷ Ptk. 205. § (1) bek.

¹⁸ Ptk. 205. § (2) bek.

¹⁹ Ptk. 209/C. §

²⁰ Ptk. 205. § (3) bek.

(a konjunktív feltételek bármelyikének hiányában a lízingbe adó az előírt együttműködési kötelezettségét megszegi.)²¹

A Csongrád Megyei Bíróság Polgári-Gazdasági-Közigazgatási Kollégiumának 4/2005. (XI.4.) sz. kollégiumi véleménye alapján, ha lízingügyletekkel üzletszerűen foglalkozó cégek (pl.: a Lombard cégcsoport gépkocsikkal kapcsolatos lízingszerződésai) a szerződési feltételeket jelentős részben üzletszabályzataikban, részben hirdetményeikben egyoldalúan határozzák meg, akkor a kiadott üzletszabályzatok és hirdetmények általános szerződési feltételeknek minősülnek.²² A másik félnek az üzletszabályzat apró betűméretére, valamint a hirdetmény megismerhetőségének hiányára vonatkozó kifogása a Ptk. 205. § (3)-(5) bekezdéseiben foglaltak alapján vizsgálendő, hogy az általános szerződési feltételek mennyiben váltak a felek szerződésének részévé. Amennyiben a másik félnek (lízingbe vevő) nem állt módjában megismerni az általános szerződési feltételeket (pl.: apró betűméret miatt, vagy mert nem adták át), azok nem válnak a felek szerződésének tartalmává, így az azokban foglaltak figyelmen kívül hagyásával kell elbírálni a felek esetleges jogvitáit.

Tehát a bírói gyakorlat nem az érvénytelenség jogintézményét (pl.: megtévesztés), hanem – dogmatikailag helyesen – a nem létező szerződés kategóriáját hívta segítségül a jogi probléma megoldásához: a fentebb részletezett feltételek hiányában az általános szerződési feltétel tekintetében nincs konszenzus a lízingbe adó és a lízingbe vevő részéről, így az általános szerződési feltétel nem lesz része a lízingszerződésnek és nem lesz alkalmazható a lízingkontraktusból eredő jogvitákra sem.

4. A lízingszerződés érvénytelensége

Ha a megállapodás a szerződéskötés időpontjában jogszabályban meghatározott oknál fogva nem alkalmas a célzott joghatás kiváltására, akkor érvénytelen. A bírói gyakorlatban a tisztességtelen általános szerződési feltételek megtámadása (4.1.) és a feltűnő értékaránytalanság szubjektív és objektív alakzatait érintő jogviták (4.2.) merültek fel leggyakrabban a pénzügyi lízingszerződések vonatkozásában.

4.1. Tisztességtelen az általános szerződési feltétel akkor, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg²³; a kikötést a sérelmet szenvedő fél megtámadhatja²⁴.

A tisztességtelen feltételnek két tartalmi összetevője van: egyrészt az objektív oldal, másrészt a szubjektív oldal. A kontraktusbeli jogok és kötelezettségek egyoldalú és indokolatlanul a másik fél hátrányára történő kikötése (objektív oldal) aránytalansághoz vezet: a szerződésből eredő jogok és kötelezettségek egyensúlya megbomlik (holott a polgári jogi jogalanyok mellérendeltek és egyenjogúak), a

²¹ Ptk. 205. § (4) bek.

²² Ptk. 205. § (4) bek.

²³ Ptk. 209/B. §

²⁴ Ptk. 209. § (1) bek.

szerződési egyenjogúság aránytalansága (és nem a szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti értékaránytalanság) alakul ki. Ezáltal a szerződés antiszinallagmatikussá válik, a szerződés alanyi alá- és fölérendeltségi viszonyba kerülnek egymással. A tisztességtelen feltétel szubjektív oldalát az adja, hogy a feltételeket kidolgozó fél a jóhiszeműség követelményét megsértette, azaz polgári jogi jogai gyakorlása során nem tartotta be a Ptk. 4. § (1) bekezdésbeli alapvető rendelkezést: a jóhiszeműség, a tisztesség és a kölcsönös együttműködés kritériumainak nem tett eleget. Az általános szerződési feltételekben a tisztességtelen kikötés megtámadása szempontjából a jóhiszeműség nem szubjektív – elsősorban a dologi jogban irányadó – tudattartalmat jelenít meg, hanem a jóhiszeműség és a tisztesség objektív (erkölcsi) követelményét jelenti. A tisztességtelen kikötés a felek egyenjogúsága és mellérendeltsége elvét sérti; annak megítélése során, hogy valamely feltétel visszaélészerű, túlzottan és ésszerűtlenül – vagyis indokolatlanul – hátrányos a másik félre és ezáltal sérti a jóhiszeműség követelményét, nem csupán az adott konkrét támadott kikötés egyedi értékelésével, hanem a szerződés egész feltételrendszerének az összefüggésében vizsgálható.²⁵

Nem minősül tisztességtelennek és jogellenesnek az a kikötés, amely alapján a lízingbe adó – hogyha a lízingbe vevő felszólítás ellenére sem tesz eleget lízingdíjfizetési kötelezettségének – azonnali hatállyal felmondja a szerződést, visszaköveteli a lízingtárgyat, követeli a hátralékos lízingdíjat is, azonban a visszakövetelt lízingtárgyat a piaci forgalomban értékesíti és a befolyt vételár összegével a lízingbe vevő hátralékos lízingdíját csökkenti²⁶. A bírósági ítélet indokolása szerint az elszámolási feltételek között nem alakítható ki érvényesen olyan szerződéses helyzet, amelynél fogva valamelyik fél az ingyenes juttatás szándékának hiányában ellenszolgáltatás nélkül jutna hozzá a szolgáltatáshoz, és így jogalap nélkül gazdagodna; jelen általános szerződési feltétel nem eredményez ilyen helyzetet, így nem minősül tisztességtelennek. (Zárójelben jegyezzük meg, hogy a szegedi ügyben a lízingbe adó az általa kidolgozott és a bíróság által érvényesnek minősített elszámolási feltételt megszegte: nem piaci forgalomban értékesítette a lízingtárgyat.)

Tisztességtelen viszont az az általános szerződési feltétel – mert a szerződő felek egyenjogúságában nagymérvű aránytalanságot eredményez – amely alapján a biztosítást a lízingbe vevő egyénileg csak a lízingbe adó előzetes engedélyével kötheti meg, a lízingbe adó azonban az engedély megadását jogosult további feltételekhez kötni, vagy további indokolás nélkül megtagadni.²⁷ Az üzleti tisztesség, a tisztességes piaci magatartás erkölcsi normarendszerével ellentétes az a szerződési kikötés, amely a piacgazdaság lényegét adó gazdasági verseny alapvető feltételeit megszünteti: nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik ezért az olyan kikötés, amely hosszú időre megszünteti az egyik fél szerződéskötési szabadságát.²⁸

²⁵ BDT 2007/3/39.

²⁶ Szegedi Városi Bíróság P.23.454/1999/25., BH 1996. 257., BH 1998. 496., BDT 2001. 388.

²⁷ Főv. B. 4. Gf. 75.026/2001/10.

²⁸ BDT 2008/4/61.

A Fővárosi Bíróság²⁹ megállapította, hogy érvénytelen az az általános szerződési feltétel, amely szerint a lízingtárgy megsemmisülése esetén „a kártérítés teljes összegének biztosító általi megfizetése napján a felek a lízingszerződést megszüntetik, mely időpontig a lízingbe vevő fizetési kötelezettsége fennáll.” Az ítélet indokolása szerint „tiszteletlennek minősül különösen az a szerződési feltétel, mely a fogyasztót teljesítésre kötelezi abban az esetben is, ha a gazdálkodó szervezet nem teljesíti a szerződést.”³⁰

4.2. A feltűnő értékaránytalanság objektív alakzata valósul meg akkor, ha a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között anélkül, hogy az egyik felet az ajándékozás szándéka vezetné, a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az értékkülönbség; a sérelmet szenvedő fél a szerződést megtámadhatja.³¹ Uzsorás szerződésről – a feltűnő értékaránytalanság szubjektív alakzatáról – beszélünk, ha a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki; az ilyen szerződés semmis.³²

A közzétett eseti döntésben³³ 178 %-os lízingszorzó alkalmazása mellett univerzális marógép lízingeléséről volt szó, a szerződéskötési folyamat során a lízingbe vevő feltárta a lízingbe adó előtt vállalkozása megromlott anyagi helyzetét (melynek okát a vasipari és forgácsoló szakmák iránti csökkenő piaci keresletben jelölte meg), majd utóbb kérte a bíróságtól a szerződés uzsorás jellegének és semmisségének megállapítását. A bíróság álláspontja szerint az előadott tények a lízingbe vevő üzleti kockázatának körébe tartoznak: az üzleti kockázat nem azonos a szorult helyzettel. A bíróság meglátása szerint a lízingbe vevő üzleti kockázata nem áll összefüggésben a szerződéskötéssel és nem hárítható át a lízingbe adóra. Így nem került megállapításra a lízingszerződés uzsorás jellege, a feltűnő értékaránytalanság szubjektív alakzata. Vizsgálta a bíróság a feltűnő értékaránytalanság objektív alakzatának esetleges meglétét is, azaz túlzott-e a lízingszorzó: a kikristályosodott bírói gyakorlatnak megfelelően (25-30 %-os eltérés a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között már feltűnően aránytalan – a lízingdíj mértéke Magyarországon általában a lízingtárgy bruttó értékének 150-170 %-a körül mozog) nem találta kirívónak a lízingszorzó mértékét.

Pénzügyi lízingszerződés esetében – amelynek előzménye, hogy az eredeti adásvétel feltételeit így a vételár összegét a későbbi lízingbe vevő alakítja ki, a lízingbe adó a lízingbe vevő által megadott feltételek szerint, a megjelölt vételáron vásárolja meg a lízingtárgyat, és a lízingbe adó lényegében „finanszírozó” szerepet vállal, vagyis az adásvételi szerződés megkötésekor a későbbi lízingbe vevő megbízása, utasításai szerint jár el, továbbá az eladóval szembeni igényérvényesítést engedményezi a lízingbe vevőre. A lízingbe vevő az eredeti vételár feltűnő értékaránytalanságára (a szakértői értékelés szerint 200 %-kal magasabb vételárat fogadott el a lízingbe vevő a szállítótól, mint amennyi a gépkocsi vételkori reális forgalmi értéke volt) a lízingbe adóval szemben általában

²⁹ 4. Gf. 75.026/2001/19., BDT 2004. 989.

³⁰ 18/1999. (II.5.) Korm. r. 1. § (1) bek.

³¹ Ptk. 201. § (2) bek.

³² Ptk. 201. § (2) bek.

³³ BH 1996. 257.

nem hivatkozhat. Ez nem zárja ki, hogy a lízingbe vevő a lízingbe adóval szemben a lízingszerződést feltűnő aránytalanság címén megtámadja, ez esetben a lízingdíj – lízingkulcs, lízingszorító – feltűnő aránytalanságát kell vizsgálni (jelen esetben 109,06 %-os lízingkulcs mellett ez nem állt fenn.)³⁴

4.3. A lízingszerződés lízingdíjra vonatkozó kikötése tévedés címén történő megtámadására irányuló keresetre is találunk példát³⁵. A jogerős ítélet indokolása értelmében az alperes (lízingbe vevő) alappal hivatkozott arra, hogy a szerződés megkötésekor lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt és tévedését a lízingbe adó okozta, vagy legalábbis felismerhette. A felek a lízingdíj összegét szabadon állapítják meg, de ha az annak alapjául szolgáló költségeket részletezik, azoknak valós kiadásoknak kell lenniük. A felek a nettó beszerzési költség 25 %-át mindvégig áfa-ként kezelték, ezzel szemben a lízingbe adó által e címen a lízingdíj alapjába beállított összeg fiktív volt. A lízingbe vevő tévedése abban állt, hogy nem ismerte fel ennek az áfa-nak a rendeltetését, ezt a lízingbe adó részéről olyan kiadásnak vélte, ami reá jogszerűen áthárítható, ez által része a lízingdíj alapját képező beszerzési költségnek. A lízingbe vevő tehát jogosult volt a szerződés megtámadására, amely a kikötött lízingdíj tekintetében érvénytelen.

5. A lízingszerződés módosítása

A Magyarországon alkalmazott lízingkonstrukciónál a futamidő végéig tipikusan nem kerül sor a szerződés módosítására. A szerződés megváltoztatásának lehetőségét gyakran kizárják, vagy egyoldalú jogként csak a lízingbe adó részére tartják fenn.

Az UNIDROIT-egyezmény³⁶ a lízingszerződés sajátos módosítására tér ki csak: a lízingszerződésen alapuló jogok átruházására. A lízingbe adó a berendezésre vonatkozó, illetve a lízingszerződésen alapuló minden vagy bármelyik jogát átruházhatja. Az átruházás nem mentesíti a lízingbe adót a lízingszerződésből folyó kötelezettségei alól, és nem módosíthatja a lízingszerződés jellegét. A lízingbe vevő viszont csak a lízingbe adó hozzájárulásával és harmadik személy sérelme nélkül ruházhatja át a berendezés használatára vonatkozó, és a lízingszerződésből keletkező egyéb jogát.

Egy választottbírói döntés szerint nem minősül a lízingbe vevő személyében módosulásnak (azaz nem lesz szerződési alanyváltozás) az, ha a lízingbe vevő a lízingbe adó engedélye (előzetes írásbeli hozzájárulása) nélkül harmadik személynek engedte át a lízingtárgy birtoklásának és használatának jogát.³⁷

³⁴ Csongrád Megyei Bíróság 1.Gf.40.162/1998/3.

³⁵ BH 1995. 271.

³⁶ A nemzetközi pénzügyi lízingről; 1988. május. 28.; Ottawa; implementálta az 1997. évi LXXXVI. törvény

³⁷ Erre vonatkozóan lásd: „Változás a lízingvevő személyében” – Gazdaság és Jog; 1997/3.; 24-25. pp.

6. A lízingszerződés tartalma, kárveszélyviselés, lízingdíj

6.1. A lízingszerződés tartalmát a felek jogai és kötelezettségei teszik ki, az alábbiakban kifejtettek szerint:

A lízingbe adó köteles

- a) a lízingtárgy tulajdonjogát megszerezni a gyártótól (szállítótól);
- b) a lízingtárgyat a lízingbe vevő birtokába, használatába adni;
- c) a lízingtárgy és a hozzá kapcsolódó jogok vonatkozásában kellék- és jogszatossági helytállásra;
- d) lízingfajtatól függően
 - da) viszontlízingnél hasznosítást (allízing) engedni a lízingbe vevőnek,
 - db) üzemeltetési lízingnél karbantartási, javítási feladatok és a normál üzemeltetés kockázatának vállalására,
 - dc) pénzügyi lízingnél a futamidő eltelte után lehetővé tenni a lízingbe vevő számára (automatikusan/maradványérték megfizetésével/vételi jog révén) a lízingtárgy tulajdonjogának megszerzését.

A lízingbe adó jogosult

- a) a lízingdíjra;
- b) a lízingdíj késedelmes, vagy hiányos, vagy nem-fizetése esetén rendkívüli felmondásra;
- c) a lízingtárgy szerződés- és rendeltetésszerű használatának ellenőrzésére;
- d) a lízingtárgy szerződés- és rendeltetésellenes használata esetén az ilyen jellegű használat megszüntetésének követelésére, eredménytelen felszólítás esetén rendkívüli felmondásra és kártérítésre;
- e) a lízingtárgyat közvetlenül fenyegető veszély esetében a veszélyelhárítás követelésére, eredménytelen felszólításnál rendkívüli felmondásra és kártérítésre;
- f) egyéb indokú (pl.: a lízingbe vevő a lízingbe adó engedélye, hozzájárulása nélkül a lízingtárgyat harmadik személynek átengedi; a lízingbe vevő a megállapodásban kikötött határidőn belül nem köt a lízingtárgyra vagyontbiztosítási szerződést etc.) rendkívüli felmondásra.

A lízingbe vevő kötelezettségei közé tartozik

- a) a lízingtárgy átvétele;
- b) a lízingtárggyal kapcsolatos teherviselés és költségviselés;
- c) a kárveszélyviselés³⁸;
- d) a lízingdíjfizetési kötelezettség;
- e) a lízingbe adó ellenőrzésének tűrése;
- f) a lízingtípustól függően:
 - fa) ha nem pénzügyi lízingről van szó, akkor a lízingtárgy visszaadásának kötelezettsége a futamidő végén,
 - fb) ha nem viszontlízing esete forog fenn, tartózkodási kötelezettség a lízingtárgy harmadik személynek való átengedésétől.

A lízingbe vevő jogai az alábbiak:

³⁸ A Ptk. 368. § (3) bekezdése és 376. § (4) bekezdése alapján; FIT-H-PJ-2008-659., Főv. Bír. Gf. 75 017/2000/7.

- a) a lízingtárgy zavartalan birtoklásának és használatának joga, a lízingbe adó rendszerint a lízingbe vevő által már kiválasztott lízingtárgyat vásárolja meg, majd adja később lízingbe, ennek során a lízingbe vevő (megbízó) utasításai szerint jár el. A lízingbe adó a lízingtárgy eladóját – közreműködőjét – nem maga választja meg, ezért az eladó felróható magatartásáért a lízingbe adó a lízingbe vevő felé a közreműködőért való felelősséggel nem tartozik³⁹;
- b) kellék- és jogszatossági igény érvényesítése;
- c) lízingtípustól függően:
- ca) hasznosítás (allízingbe adás) joga viszontlízing esetén,
- cb) a lízingtárgy tulajdonjogának megszerzése a futamidő végén a pénzügyi lízingnél.

Az UNIDROIT-egyezmény elég szűkszavúan és csak a lízingbe vevő szempontjából foglalkozik a felek jogainak és kötelezettségeinek kérdéskörével. Az egyezmény alapján

- a) a lízingbe vevő jogosult
- hivatkozni a szállító adásvételi szerződésen alapuló kötelezettségeire (mintha maga is részese lenne az adásvételi szerződésnek és a berendezést közvetlenül neki adnák el);
 - a szállítótól kártérítést igényelni (a lízingbe vevő ezen jogosultsága a lízingbe adóval együttes);
 - a lízingszerződés megszűnésekor meghosszabbíthatja a további időszakra a szerződést, vagy gyakorolhatja a berendezés megvásárlására vonatkozó jogát;
- b) a lízingbe vevő köteles
- a berendezést karbantartani;
 - a berendezést ésszerű módon használni;
 - a berendezést az átvételkori állapotban megőrizni (a rendes elhasználódás és a felek megállapodása szerint a berendezésen végrehajtott változtatások figyelembe vételével);
 - a lízingszerződés megszűnésekor – ha az a) pontbeli sorrendben utolsóként említett jogosultságaival nem kíván élni – köteles átvételkori állapotban visszaszolgáltatni a berendezést a lízingbe adónak.

6.2. A kárveszélyviselés. A lízingszerződésnél tulajdonosi minősége ellenére nem a lízingbe adó, hanem a lízingbe vevő viseli a kárveszélyt. A kárveszélyviselés általános elvének („*casus nocet domino*”) szerződéses megfordításával találkozunk a lízingszerződésnél: a lízingbe adó finanszírozási (hitelezési) szerepköréből adódóan nem vállalja a lízingbe vevő érdekkörében előálló károk kockázatát; így a lízingbe vevő viseli a lízingtárgy megrongálódásának és megsemmisülésének veszélyét. A lízingbe vevő viseli a neki felróhatóan felmerült, a harmadik személy okozta és a vis maior folytán keletkezett károkat.⁴⁰

³⁹ Fővárosi Bíróság Gf. 75.562/2004.

⁴⁰ Főv. B. Gf.75.017/2000/7.

A kárveszélyviselésnek a tulajdonos lízingbe adóról a lízingbe vevőre telepítése a Ptk. dispozitív rendelkezéseitől lényegesen eltér, azonban a pénzügyi lízingszerződések sajátosságaival, a joggyakorlatban is elfogadott kockázat felosztásával összhangban áll⁴¹. A bírói gyakorlat szerint a kárveszély lízingbe vevőre történő telepítésének indoka az, hogy a lízingszerződés keretében hitelfelvétel is történik a lízingbe vevő részéről. A lízingbe adó tulajdonjogának fenntartása valójában a hitelszerződés biztosítására szolgál, mivel pénzügyi lízing esetén a lízingbe adó nem saját szükségleteinek kielégítése végett szerzi be a lízingtárgyat, hanem a lízingbe vevő igényeinek megfelelően azzal, hogy a futamidő elteltével az a lízingbe vevő tulajdonába fog kerülni⁴². Ebből következően mindazok a gazdasági érdekbeli, vagy jogi változások, amelyek a szerződés megkötése után következnek be, a lízingbe vevő terhére esnek és a díjfizetési kötelezettségét nem érintik⁴³.

A kárveszélyviselésnek más-más hatása van a lízing két alaptípusára:

- pénzügyi lízing esetén a lízingtárgy megsérülésekor, elpusztulásakor a szerződés átalakul egyösszegű fizetési kötelezettséggé: a lízingbe vevő az esedékes és hátralévő lízingdíjak egy összegben történő teljesítésére köteles, azonban nem kell javítania vagy pótolnia a lízingtárgyat;
- operatív lízing esetében a lízingtárgy megrongálódásakor, megsemmisülésekor a lízingbe vevő a lízingtárgy javítására, illetve pótlására köteles.

A kárveszélyviseléshez nyújthat fedezetet a lízingbe adónak a lízingtárgyra kötött vagyonbiztosítási szerződés.

Egy elbírált jogesetben nyerges vontató és pótkocsi lízingelésére került sor, CASCO biztosítási szerződés kötésével (a biztosított a lízingbe adó, a szerződő fél a lízingbe vevő), a járműszerelvény külföldön szakadékba zuhant és javíthatatlannak minősítették; azaz a lízingtárgy oly mértékben megrongálódott, hogy használhatatlanná vált. A Fővárosi Ítéltábla az ügy kapcsán a következőket állapította meg:

- a lízingdíj teljes kiegyenlítésével a lízingbe adó biztosítási érdeke megszűnik, ezt megelőzően pedig csak a még ki nem egyenlített lízingdíjak erejéig áll fenn a biztosítási érdeke;
- a lízingbe adó károsultnak csak a még ki nem egyenlített lízingdíjakkal azonos mértékben tekinthető, az ezt meghaladó kár már a biztosítási szerződést megkötő lízingbe vevőt éri, ezért a már teljesített lízingdíjaknak megfelelő kár vonatkozásában ő minősül biztosítottnak;
- ha a biztosított dolog megsemmisül, vagy úgy megrongálódik, hogy gazdaságos helyreállítása nem lehetséges, a biztosító – az alulbiztosítás esetét kivéve – a teljes kár megtérítésére köteles, a kártérítési összegre pedig a vagyontárgy megóvásában érdekelt az érdekeltség arányában tarthatnak igényt.⁴⁴

⁴¹ BDT 2003. 95.

⁴² BH 1998. 496.

⁴³ BH 1998. 496.

⁴⁴ FIT-H-PJ-2008-659

A kárveszélyviselés vonatkozásában az UNIDROIT-egyezmény rendelkezése⁴⁵ „sajátos”: kizárja a lízingbe adó termékfelelősségét (harmadik személlyel szemben nem felel a berendezés által okozott haláleset, személyi sérülés vagy dologi kár miatt) és a lízingbe vevővel szembeni kártérítési felelősségét (kivéve, ha a lízingbe vevő kárát az okozta, hogy bízott a lízingbe adó szakértelmében és véleményében, és a lízingbe adó közreműködött a szállító kiválasztásában, vagy a berendezés részletes leírásában), azonban ezek a felelősségkizárások nem érintik a lízingbe adónak egyéb, például tulajdonosi minőségén alapuló felelősségét.

6.3. A lízingdíj. A lízingdíj megállapítása a lízingszerződések egyik legfontosabb és legrészletesebben kifejtett tartalmi eleme. A lízingdíj mértéke Magyarországon általában a lízingtárgy bruttó értékének 150-170 %-a körül mozog. A lízingdíj mértékét sok tényező befolyásolja: a futamidő hossza, a lízingbe vevő időszakonként előre vagy utólag fizet, a lízingdíj ütemezése (egyenletes, csökkenő vagy növekvő eloszlású-e a fizetés), a fizetés gyakorisága, a lízingtárgy maradványértéke, a kikötött kamat (fix vagy változó kamatlábat alkalmaznak-e), és a lízing típusa (a pénzügyi lízingnél a teljes amortizáció miatt a használati időhöz igazodik, az operatív lízing esetében a részamortizáció okán a lízingtárgy értéke a mérvadó).

A lízingdíj összegének kiszámításakor a következő összetevőkkel kell kalkulálni: a lízingtárgy beszerzési ára, a lízingtárgy beszerzésének mellékköltségei (pl. csomagolás, szállítás), a lízingbe adó működési költségeihez való hozzájárulás, finanszírozási alapköltségek, költségfedezet (időközbeni változásokra, kockázati tényezőkre, igényérvényesítésre), a lízingbe adó nyeresége.

A magyar bírói gyakorlat azt az ellenértéket minősíti lízingdíjnak, ami valamely dolog meghatározott időre szóló használatáért, majd a maradványérték ellenében a tulajdonjog átengedéséért együttesen jár.⁴⁶ A futamidő alatt a dolog a lízingbe vevő használatába kerül, így a lízingdíj valójában két különböző típusú szolgáltatás együttes ellenértékeként jelenik meg: egyfelől a beszerzési ár törlesztéseként, másfelől a használat díjaként.⁴⁷ A lízingdíj nemcsak a hitel törlesztése vagy a használat díja, hanem meghatározóan a tulajdonjog megszerzésének ellenértéke, ezért ha a lízingbe adó a tulajdonjog átruházását a lízingbe vevő részére akár önhibáján kívül (pl.: a lízingelt gépjármű bűncselekményből származott) nem tudja nyújtani, a lízingszerződés meghiúsulása miatt ellenszolgáltatásra nem jogosult.⁴⁸

7. A lízingszerződés megszegése (a hibás teljesítés kivételével)

A lízingbe vevő részéről előforduló leggyakoribb szerződésszegő magatartások:

- a. a lízingdíj késedelmes, hiányos vagy nem-fizetése,
- b. és a lízingtárgy szerződés- és rendeltetésellenes használata.

A lízingbe adó a lízingbe vevő szerződésszegése esetén köteles azt megfelelő

⁴⁵ 8. cikk

⁴⁶ BH 1996. 5.

⁴⁷ BH 1996. 257.

⁴⁸ BDT 2007. 1666.

határidő kitűzésével a jogszerű magatartásra felszólítani, majd ennek eredménytelen volta esetén a szerződésszegés jogkövetkezményeit érvényesíteni.

7.1. A díjhátralék problémakörét vizsgálva megállapítható, hogy némileg „más utat jár” az UNIDROIT-egyezmény és a magyar bírói gyakorlat.⁴⁹

Az egyezmény úgy rendelkezik, hogy a lízingbe vevő mulasztása esetén a lízingbe adó követelheti a hátralékos bért, annak kamatait és kártérítést. Ha a lízingbe vevő mulasztása súlyos szerződésszegésnek minősül és a lízingszerződés úgy rendelkezik, akkor a lízingbe adó a jövőben esedékes részleteket is lejárttá teheti, követelheti és elállhat a szerződéstől. A lízingbe adó az elállást követően birtokba veheti a berendezést és olyan mértékű kártérítést követelhet, mintha a lízingbe vevő a lízingszerződést szerződésszerűen teljesítette volna. A lízingbe adó a jövőben esedékessé váló bért csak akkor teheti lejárttá és elállási jogát csak akkor gyakorolhatja, ha a lízingbe vevőt előzőleg felszólította és a mulasztás pótlására ésszerű lehetőséget kínált fel neki. A lízingbe adó annyiban nem követelheti kárának megtérítését, amennyiben kárenyhítési kötelezettségének nem tesz eleget.

A magyarországi judikatúra⁵⁰ két lehetőséget ismer a lízingbe vevő lízingdíj-fizetési kötelezettségének elmulasztása esetén. Az egyik lehetőség az, amikor a lízingszerződés erre az esetre úgy rendelkezik, hogy a lízingbe adó birtokba veheti a lízingtárgyat és az összes hátralékos lízingdíjat diszkont értéken (mert még nem jártak le) követelheti. A Csongrád Megyei Bíróság Gazdasági Kollégiumának állásfoglalása (1996. június 21.) kimondja, hogy pénzügyi lízing esetén a szerződésnek a lízingdíj-fizetés elmaradása miatti rendkívüli megszüntetése esetén semmis az a szerződéses kikötés, amelynél fogva a lízingbe adó a teljes hátralékos lízingdíj összegére, és ezen kívül a lízingelt dolog visszaszármaztatására is feltétel nélkül igényt tarthat. Az ilyen kikötés azért semmis, mert nem alakítható ki érvényesen olyan szerződéses helyzet, amelynél fogva valamelyik fél az ingyenes juttatás szándékának hiányában is ellenszolgáltatás nélkül jusson hozzá a szolgáltatáshoz, és így jogalap nélkül gazdagodjék. Csak olyan kikötés fogadható el érvényesnek, amelynél fogva a lízingbe adó választhat:

- a teljes lízingdíjat követeli és a lízingtárgy tulajdonjogáról (a díj teljesítése után) lemond,
- vagy a lízingtárgy visszaadását követeli és a szerződés megszűnése miatti kárának megtérítését (a lízingdíj helyett).⁵¹

A kétféle jogkövetkezmény egyidejű, konjunktív alkalmazása akkor is kizárt, ha a lízingszerződés ilyen kikötést tartalmazott. Ugyanis nem fogadható el érvényesnek az, ha a lízingbe adó anélkül teszi esedékessé a hátralékos lízingdíj-szolgáltatást, hogy az ezért járó ellenszolgáltatást – a megszűnés folytán – nyújtani lenne köteles; ehelyett eldöntheti: vagy nem tart igényt a jövőbeli szolgáltatásra, vagy ha igen, akkor az ezért járó jövőbeli ellenszolgáltatást is teljesíteni köteles. Nem

⁴⁹ LB Gf. I. 30.076/1998.: a lízingszerződések egyes kérdéseinek nemzetközi szabályozását szolgáló egyezmény rendelkezéseinek figyelembevétele belföldi lízingszerződések megszegése miatt keletkezett kárigények elbírálása során

⁵⁰ Tolna Megyei Bíróság 3. Gf. 17-00-000010/3.

⁵¹ BDT 2008. 1907.

ütközik jogszabályi tilalomba az olyan szerződéses kikötés, amikor a lízingbe adó visszaköveteli a lízingtárgyat, követeli a hátralékos lízingdíjat is, azonban a visszakövetelt lízingtárgyat a piaci forgalomban értékesíti, és a befolyt vételár összegével a lízingbe vevő hátralékos lízingdíj-tartozását csökkenti. Ebben az esetben a biztosítéki szerepet betöltő lízingtárgyból, annak eladása útján elégíti ki igényét (ez a hátralékos lízingdíjra vonatkozik), a dolog vételárát azonban nem a saját javára, hanem a lízingbe vevő javára számolja el. Ha a lízingbe adó a lízingtárgyat visszaveszi a lízingbe vevőtől, a teljes hátralékos lízingdíjat akkor sem követelheti, ha a lízingtárgyat huzamos ideig még nem értékesítette; ekkor csak a lízingtárgy reális forgalmi értékével csökkentett különbözeti összegre tarthat igényt⁵². A reális forgalmi érték meghatározása szükség esetén szakértő útján tisztázandó; ez mindkét fél érdeke, indokolt ezért a szakértői díj előlegezését a felek között megosztani⁵³. A szerződés megszüntetésére és a felek közötti elszámolásra ilyenkor a tulajdon-fenntartásos részletvétel⁵⁴ szabályai az irányadóak. E jogszabályhelyek megfelelő alkalmazása a pénzügyi lízingszerződésre vetítve azt jelenti, hogy ha a lízingbe vevő az esedékes lízingdíj-részletet nem fizeti meg, akkor – ilyen kikötés és felhívás után – a lízingbe adó vagy megszünteti a szerződéses jogviszonyt, vagy a lízingdíj további részletfizetési kedvezményének jogát vonja meg. A részletfizetési kedvezmény jogának megvonása azt jelenti, hogy a lízingbe adó a teljes hátralékos lízingdíjat egy összegben követelheti; amennyiben a teljes hátralékos lízingdíjat kézhez kapja, akkor ez szükségszerűen időben előre hozza a lízingbe vevő tulajdonjog szerzését vagy opciós jogának gyakorolhatóságát. A Csongrád Megyei Bíróság Gazdasági Kollégiuma állásfoglalása alapján követett gyakorlat az UNIDROIT-egyezményhez igazodik: birtokbavétel és kártérítés (a szerződésszerű teljesítéssel azonos mértékű).

A lízingszerződésben kikötött részletfizetés esetén a követelés elévülésének kezdő időpontja nem az elmaradt – ki nem fizetett – részlet esedékességének, hanem a „végeladási ár” esedékességének az időpontja⁵⁵; tehát a lízing-kontraktus fennállása alatt az elévülés az egyes díjrészletek tekintetében fogalmilag kizárt.

7.2. A polgári jogviszonyokban a Ptk. általános rendelkezései a szerződések részét képezik, ebből adódóan a jogellenes magatartás is szerződésszegő magatartás.⁵⁶

A választottbíróság elé került ügy alapja egy traktorra vonatkozó pénzügyi lízingszerződés volt. Az alperes (lízingbe vevő) az esedékes lízingdíjakat nem fizette meg, a felperes (lízingbe adó pedig felmondta a kontraktust). Az alperes visszavitte a traktort a felperes megbízottjának, ezt követően a lízingtárgyat a felperes értékesítette, a vételárát a követelésből levonta és a fennmaradó összegeket, s azok járulékait az alperestől követelte. A választottbírósági eljárás során az alperes a követelés jogalapját nem vitatta, viszont sérelmezte, hogy a traktor az átadást követően 10 hónapig állt a telephelyen, üzemórái száma gyarapodott, állaga jelentősen leromlott, és üzemképtelenné vált. A választottbíróság úgy

⁵² BDT 2008. 1907.

⁵³ Csongrád Megyei Bíróság 1.Gf.40.277/1996/4.

⁵⁴ Ptk. 376. § (2-3) bek.

⁵⁵ BH 1998. 242.

⁵⁶ Vb 04172

találta, hogy mindkét fél szerződést szegett. Az alperesi szerződésszegés következménye a felperes jogos felmondása, az elszámolás és a szerződésszegés egyéb jogkövetkezményei (késedelmi kamat, kötbér, a lízingtárgy visszavétele) voltak. A felperesi szerződésszegés következménye pedig az alperest terhelő kötelezettségek csökkentése oly mértékben, amilyen mértékben a felperes szerződésszegő magatartása terhesebbé tette az alperes helyzetét ahhoz a helyzethez képest, amely akkor állt volna fenn, ha a felperes úgy járt volna el, ahogy az általában elvárható.⁵⁷

7.3. A lízingszerződés kötelezettje berendezés bérbeadására vonatkozó kötelezettségét engedményezés formájában is teljesítheti. Ha az engedményezett jog olyan szerződésből ered, amelyet kötbérszankció jogszabály erejénél fogva biztosít, az engedményes szerződésszegése esetén kötbérigényét akkor is érvényesítheti a kötelezettel szemben, ha a lízingszerződésben a kötbér nem került kikötésre⁵⁸. A felperes számítógéprendszerének bővítése céljából a perben nem álló bankkal pénzügyi lízingszerződést kötött. Ennek keretében a bank (lízingbe adó) vállalta, hogy az alperesi szállítótól megvásárolja a számítógép-konfigurációt, és azt a felperes használatába adja. A bank és az alperes a lízingtárgy beszerzésére és üzembe helyezésére szerződtek, azzal, hogy a szállítási szerződés teljesítését kötbérrel biztosították. A lízingszerződésben a lízingbe adó (a bank) a lízingbe vevőre (felperes) engedményezte a szállítási szerződésből eredő jogait és a vételár-fizetési kötelezettség kivételével felperesre ruházta a szállítási szerződésből fakadó kötelezettségeit is. Az alperes (a szállító) a kikötött teljesítési határidőben nem szállított, a felperes pedig elállt a szerződéstől, majd keresetében marasztalni kérte az alperest. A bíróság megállapította, hogy a peres felek között az engedményezés hozta létre a jogviszonyt: az alperesnek a felperes részére kellett teljesítenie és késedelembe esett. A szállítási szerződés megíiusulása az arra épülő lízingszerződés megszűnésével járt. A lízingszerződés – az alperesi érveléssel ellentétben – nem a dolog átadásával, hanem a kontraktus megkötésével jött létre, és ez alapján a jogosult a dolog használatába adását követelheti. A szerződés felperes általi felbontása következtében a lízingbe vevő a vételárelőleg kamatokkal együtt történő visszafizetésére köteles, valamint kötbérfelelősség is terheli; a megíiusulási kötbér az engedményezés alapján a felperest (a lízingbe vevőt) illeti.

8. A hibás teljesítés és jogkövetkezményei

A Ptk. 305. § (1) bekezdése szerint, ha a szolgáltatott dolog a teljesítés időpontjában nem felel meg a jogszabályban, vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak, akkor a kötelezett hibásan teljesít.

8.1. Az UNIDROIT egyezmény megoldásai hibás teljesítés esetére. Az UNIDROIT-egyezmény külön rendezi a jogszavatosság (a) és a kellékszavatosság (b) kérdéskörét:

⁵⁷ Ptk. 4. § /4/ bek.

⁵⁸ BH 1989. 366.

a) a lízingbe adó szavatolja a lízingbe vevő zavartalan birtoklását olyan személlyel szemben, akinek tulajdonjoga vagy erősebb jogcíme van a berendezés felett, vagy aki ezt bírói úton érvényesíti, feltéve, hogy ez a jog vagy igény nem a lízingbe vevő tevékenységének vagy mulasztásának következménye;

b) ha a berendezést nem szállítják, vagy a szállító késedelembe esik, vagy a berendezés nem felel meg az adásvételi szerződésben foglaltaknak.

Ezekben az esetekben:

- a lízingbe vevő jogosult a lízingbe adóval szemben a lízingtárgy átvételét megtagadni, vagy a lízingszerződést felmondani,
- és a lízingbe adó jogosult a hibás teljesítés orvoslására és a szerződésnek megfelelő berendezés felajánlására úgy, mintha a lízingbe vevő a berendezést a lízingbe adótól az adásvételi szerződésben foglalt feltételek szerint megvásárolta volna.

A lízingbe vevő jogosult a lízingszerződés alapján fizetendő bért mindaddig visszatartani, amíg a lízingbe adó nem orvosolja a mulasztását azzal, hogy az adásvételi szerződésnek megfelelő berendezést ajánl fel, illetve amíg a lízingbe vevőnek a berendezés átvételének megtagadásához való joga meg nem szűnik. Ha a lízingbe vevő élt a lízingszerződéstől való elállás jogával (ellentmondás áll fenn az egyezményben a felmondás/elállás joga alkalmazását illetően!), úgy jogosult az előre kifizetett bért és minden egyéb kifizetést visszakövetelni, levonva abból egy ésszerű összeget a berendezés által biztosított előnyök címén.

Amennyiben a lízingbe vevő kárát nem az okozza, hogy

- bízott a lízingbe adó szakértelmében és véleményében,
- és a lízingbe adó közreműködött a szállító kiválasztásában,
- vagy a berendezés részletes leírásában, akkor a lízingbe adót a lízingbe vevővel szemben a berendezés tekintetében semmilyen felelősség nem terheli. Továbbá a lízingbe adó ebben a minőségében harmadik személlyel szemben nem felel a berendezés által okozott haláleset, személyi sérülés vagy dologi kár miatt.

8.2. A magyar bírói gyakorlat által kimunkált jogkövetkezmények

8.2.1. Hibás teljesítés esetén a lízingbe adó saját jogán történő igényérvényesítése. A lízingbe adó a gépkocsi adásvételi szerződés vevője, ebből következően a lízingbe adó a saját jogán (vevőként) felléphet az eladóval szemben a szerződésszegésből, így a hibás teljesítésből eredő jogainak gyakorlása érdekében. A vevőt saját jogon megillető jogosultságok gyakorlása független attól is, hogy a lízingbe vevő vele – a lízingbe adóval – szemben ilyen jellegű igényt érvényesít vagy sem. A saját jogán megillető igényeken kívül a lízingbe adó érvényesítheti azokat az igényeket is, amelyek abból származnak, hogy a gépkocsi hibája miatt vele szemben indokoltan és eredményesen lépett fel a további jogszerző, a lízingbe vevő (áthárításra irányuló megtérítési igény). A lízingbe adó azonban kártérítés címén az eladóra csak az indokolt, jogszerű igényeket háríthatja át. Nem tartozik ebbe a körbe az a kár, amelyet – kármegelőzési kötelezettsége körében elvárható módon eljárva – megelőzhetett volna. A lízingbe adó és a lízingbe vevő között folyamatban volt előzményperben hozott jogerős ítélet

önmagában az áthárítási igényt nem alapozza meg, az újabb perben az eladó hibás teljesítésének tényét bizonyítani kell.⁵⁹

8.2.2. Jótállásra alapozott igények kikényszeríthetősége hibás teljesítés esetén. A perben egy kombájn volt a lízingtárgy, melynek vonatkozásában a lízingbe vevő (felperes) lemondott arról, hogy a lízingbe adóval szemben a lízingszerződésből eredően szavatossági igényt érvényesítsen. Ennek ellentételezéseként a lízingbe adó a lízingszerződés aláírásával egyidejűleg a felperesre engedményezte a szállítóval szemben – a szállítóval kötött szállítási szerződésből – fennálló összes jogait, beleértve a garanciális és szavatossági jogokat is. Az őszi betakarítás során a kombájn leállt és tűz keletkezett benne, ennek oka szerelési hibára, a csapágyazás tönkremenetelére volt visszavezethető. A bírói gyakorlat szerint⁶⁰ a jótállás szóbeli megállapodással is kiköthető, a törvény ezt alakszerűséghez nem köti, a teljesítést követően is lehet erre megállapodást kötni. Az alperes a gyártóhoz hasonló garanciát vállalt (ld.: engedményező nyilatkozat) és a perbeli tűzeset bekövetkeztéig megbízottján keresztül végzett is garanciális javításokat a felperesnek. A Ptk. 248. § (2) bekezdése szerint jótállás alapján a kötelezett a szerződés szerű teljesítésért ebben a törvényben foglaltaknál szigorúbb felelősséggel tartozik. Ebből következően a jótállásra alapított felelősség a törvényes szavatosságnál szigorúbb helytállás, szűk körű kimentési lehetőséggel: aki a szerződés hibátlan teljesítéséért jótállásra köteles, ennek időtartama alatt a felelősség alól csak akkor mentesülhet, ha bizonyítja, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett; az alperes ezt bizonyítani nem tudta.

A jótállás alapján a jogosult ugyanazon szavatossági jogokat érvényesítheti, amelyek őt a hibás teljesítés esetén a törvény erejénél fogva megilletik. Azonban a jótállás nem szorítkozik a szavatossági jogokra, hanem a szerződés szerű teljesítés valamennyi jogkövetkezményére kiterjed, ezért a jogosult a jótállás alapján követelheti a hibás teljesítés során elszenvedett kárának megtérítését is, ha a felek megállapodása e tekintetben nem tartalmaz kizáró rendelkezést. A Ptk. 310. §-a alapján a hibás teljesítésből eredő kártérítési felelősség alól a kötelezett csak azzal mentheti ki magát, hogy a hibátlan teljesítés érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható; ezt az alperes bizonyítani nem tudta.⁶¹

8.2.3. A hibás teljesítésért való helytállás kizárása a lízingbe adó által. A magyar bíróságok döntéseiben – a lízingszerződés hibás teljesítésre vonatkozó kikötései tekintetében kialakult hazai gyakorlat miatt – egységes álláspont kristályosodott ki. A hibás teljesítés jogkövetkezményei szempontjából a lízingszerződésekben általában kétféle szerződéses kikötést alkalmaznak:

a) a lízingbe adó kizárja a hibás teljesítésért a helytállást, de engedményezi a lízingelt dolog hibája miatt a hibás teljesítésből eredő igények érvényesítését a lízingbe vevőre, amelynek alapján az eredeti eladóval szemben a lízingbe vevő közvetlenül léphet fel;

b) a lízingbe adó kizárja a hibás teljesítésből eredő felelősségét és az

⁵⁹ BDT 2005. 193., Fővárosi Bíróság Gf.75.677/2004.

⁶⁰ BH 1993. 146., BH 1993. 244.

⁶¹ 2-H-PJ-2007-38.

igényérvényesítést sem engedményezi a lízingbe vevőre.

Az a) esethez a joggyakorlat úgy viszonyul, hogy az engedményezést olyan kompenzációs előnynek minősíti, amely ellensúlyozza a felelősség kizárásából eredő hátrányt.⁶² Az engedményezés mellett a felelősségkizáró klauzula csak akkor és annyiban lehet érvényes, amennyiben az eladóval szembeni közvetlen fellépést biztosító átruházott jogok és követelések a lízingbe vevő szerződésszegési érdeksérelmének a teljes körű orvoslására alkalmasak.⁶³

A b) változat esetén a Ptk 314. § (2) bekezdés kógens rendelkezése folytán a lízingbe adó a szerződésszegésért való felelősséget érvényesen nem zárhatja ki és nem is korlátozhatja, feltéve, hogy az ezzel járó hátrányt valamilyen egyéb előny nyújtásával nem egyenlíti ki. Tehát, ha a lízingszerződés engedményezést nem tartalmaz (nincs kompenzációs előny és a lízingbe vevő hibás teljesítésből származó igényét nem tudja érvényesíteni a vele szerződéses jogviszonyban nem álló eladóval szemben), akkor a felelősség kizárása semmis. A lízingbe adó ebben az esetben a hibás teljesítésből rá háruló jogkövetkezményeket az eladóra továbbháríthatja.⁶⁴

8.2.3.1. A szavatossági igények engedményezése a lízingbe vevőre. A lízingszerződés esetén a lízingbe vevő a hibás teljesítés miatti igényeit – azok szerződésben történt engedményezése esetén – elsősorban közvetlenül a dolog eladójával szemben érvényesítheti, feltéve, hogy az engedményezés a lízingbe vevő jogainak orvoslására teljes körűen alkalmas. A hibák ismételt, gyakori jelentkezése az elállást önmagában megalapozza.⁶⁵

A hibás teljesítés objektív alapú jogkövetkezményei eltérően alkalmazhatóak a lízingszerződés és az adásvételi szerződés esetén:

- a javítási és kicserélési jog gyakorlása problémamentes (kivéve egyedileg meghatározott lízingtárgynál);
- árleszállításnál a szavatossági jog az adásvételi szerződésben kikötött vételárra vonatkozik, hiszen a lízingdíj a vételárnál lényegesen magasabb és azt a szavatossági igényt a lízingbe adó nem engedményezhette a lízingbe vevőre, hiszen ez őt sem illeti meg az eladóval szemben;
- az elállási jog gyakorlása az adásvételi szerződés tekintetében a lízingbe adó bevonása nélkül problematikus, ezért a gyakorlatban a lízingbe vevő a lízingszerződéstől áll el.⁶⁶

A lízingszerződés fennállása alatt a traktor 26 féle hiba miatt 17 alkalommal szorult javításra, a lízingbe vevő (felperes) érdekmúlásra hivatkozva – mint engedményezett – jogosult volt az adásvételi szerződéstől való elállásra. A lízingszerződés elállás folytán bekövetkezett megszűnésekor csak a Ptk. 319. § (2) bekezdésében írt jogkövetkezmény alkalmazásának lehet helye.⁶⁷

⁶² Ptk. 314. § (2) bek.

⁶³ Fővárosi Bíróság Gf. 75.562/2004., BDT 2005. 192.

⁶⁴ Csongrád Megyei Bíróság 1.Gf.40.015/1996/2., Csongrád Megyei Bíróság 1.Gf.40.167/1996/3.

⁶⁵ Csongrád Megyei Bíróság 1.Gf.40.237/1996/4.

⁶⁶ Csongrád Megyei Bíróság 1996. június 21-ei kollégiumi állásfoglalása; 11-H-PJ-2006-1.

⁶⁷ LB-H-GJ-2007-21.

8.2.3.2. A szavatossági igények az engedményezési klauzula nélkül. Ha a lízingszerződés nem tartalmaz engedményezést, akkor a hibás teljesítés jogkövetkezményei a lízingbe adó és a lízingbe vevő vonatkozásában vizsgálandók.

A hibás teljesítés egyik objektív jellegű jogkövetkezménye a szavatosság. A szavatossági jogok célja elsősorban a szerződésnek megfelelő teljesítés kikényszerítése, végső esetben az eredeti állapot helyreállítása. Éppen ezért a kötelezett felelőssége objektív jellegű. A szavatosság alól a kötelezett nem mentheti ki magát annak bizonyításával, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A lízingbe adó tehát szavatosság esetén objektív alapon felel, függetlenül attól, hogy tudott-e a lízingtárgy, mint szolgáltatás hibájáról, vagy megakadályozhatta-e a hibás teljesítést. Ezek a szavatossági helytállási kötelezettségén nem változtatnak.⁶⁸

Az ítélkezési gyakorlatban értelmezési problémaként merült fel, amennyiben a lízingtárgy hibája olyan súlyú, hogy a lízingbevevő jogosultnak az alkalmatlan szolgáltatás miatt a teljesítéshez fűződő érdeke megszűnt, akkor a Ptk. 306. § (3) bekezdése szerinti elállási jogát gyakorolhatja, vagy pedig a Ptk. 424. § (1) bekezdése szerinti azonnali hatályú felmondás joga illeti meg. A kérdésfelvetésnek azért is van jelentősége, mert az elállás a szerződést felbontja, a szerződés felbontása esetében a szerződés megkötésének időpontjára visszaható hatállyal szűnik meg, és a már teljesített szolgáltatások visszajárnak.⁶⁹ A felmondás viszont a szerződést megszünteti, a szerződés megszüntetése esetében pedig a szerződés a jövőre nézve szűnik meg, és a felek további szolgáltatásokkal nem tartoznak.⁷⁰

Elállás esetén tehát – a lízingtárgy visszaszolgáltatása mellett – az addig fizetett lízingdíj-részletek a lízingbe vevő részére visszajárnak, azonnali hatályú felmondás esetén viszont a szerződés a jövőre szólóan szűnik meg, és – a lízingtárgy-visszaszolgáltatási kötelezettség mellett – az addig fizetett lízingdíj-részletek a lízingbeadót illetik, azt visszatéríteni nem köteles. A bírói gyakorlatban – más összefüggésben – mindkét közelítésre születtek közzétett jogesetek.⁷¹

Elállás esetén az addig fizetett lízingdíj-részletek visszatérítése miatt a használati szolgáltatás válna ingyenessé, míg azonnali hatályú felmondás esetén a lízingdíjba foglalt vételárjellegű részletek nem számolhatók el, hanem „bérleti díjként” az addigi használat fejében, de túlzott összegben a lízingbeadónál maradnának. A kétségtelen ellentmondás úgy oldható fel, ha az erősebb adásvételi jelleg miatt a lízingbevevő szavatossági elállási joga válik elismertté, ugyanakkor azonban az elállás folytán visszajáró lízingdíjrészletekből az addigi használati szolgáltatás ellenértékeként a szakmailag indokolt használati díj a lízingbeadó javára kerül elszámolásra, a lízingdíjból levonásra kerül. Mivel a lízingszerződés egyik jellegzetessége, hogy a bérleti jogviszony elemeit is hordozza, ezért az elállás jogkövetkezményeinek levonása során a Ptk. 309. § (2) bekezdésében írtak ellenére használati díj a lízingbeadó terhére elszámolható, amelynek reális

⁶⁸ Csongrád Megyei Bíróság 1996. június 21-ei kollégiumi állásfoglalása

⁶⁹ Ptk. 320. § (1) bek., 319. § (3) bek.

⁷⁰ Ptk. 321. § (1) bek., 319. § (2) bek.

⁷¹ BH 1991. 30., BH 1994. 40.

mértékét általában szakértő bevonásával lehet tisztázni.⁷²

Az ítélkezési tapasztalatok szerint más szavatossági jog gyakorlása a lízingbevevő – lízingbeadó relációjában csak ritkán fordul elő. A lízingbeadóval szemben kijavítási igény közvetlen érvényesítése nem célravezető, ezen kívül a lízingszerződések tipikusan külön is tartalmazzák azt a kikötést, hogy a dolog javításáról a lízingbevevőnek kell gondoskodnia. A kicserélés részben a kiválasztott lízingtárgy egyedi szolgáltatás jellege miatt kizárt⁷³, de ellenkezik a lízing bérleti jellegével is⁷⁴.

A lízingdíj leszállítás iránti szavatossági igénynek⁷⁵ elvileg nincs akadálya, de emiatt a lízingbeadóval szembeni fellépést a lízingbevevők általában – a kárveszélyviselés telepítése és a felelősségkizáró klauzula folytán – nem kockáztatják.⁷⁶

8.2.4. A hibás teljesítés szubjektív jogalapú következménye, a kártérítés

8.2.4.1. A lízingbe adó kártérítési felelősségéről. A lízingszerződések létrejöttének sajátos előzményei miatt a lízingbeadót hibás teljesítés tekintetében rendszerint felróhatóság nem terheli. Miután a lízingtárgy kiválasztásában, átvételében semmilyen szerepet nem vállal, az esetleges hibáról, ennek okáról tudomást sem szerezhet, a hibás teljesítés megakadályozására sincs módja, saját eljárásában mulasztás rendszerint nem terheli. Rendszerint maga a lízingbevevő jár el, ő az, aki egyedileg kiválasztja a lízingtárgyat, majd a lízingbeadót azzal bízza meg, hogy a már kiválasztott lízingtárgyat vásárolja meg és adja lízingbe az ő részére. A lízingbeadó valójában ebben a körben a későbbi lízingbevevő megbízó utasítása szerint jár el. A dolog eredeti eladója nem kerül a teljesítési segéd (közreműködő) pozíciójába a lízingbeadó relációjában, s így érte a lízingbeadó felelősséggel sem tartozik.⁷⁷

8.2.4.2. Az eladó/szállító kártérítési felelősségéről.

8.2.4.2.1. Amennyiben a lízingbe adó az általa adásvételi szerződéssel vásárolt gépkocsi lízingbe adására vonatkozó szerződésben az adásvételi szerződésben biztosított valamennyi jogáról (a tulajdonjogot kivéve) a lízingbe vevő javára lemond, ez olyan engedményezésnek minősül, mely az adásvételi szerződés hibás teljesítésével okozott kárigényen alapuló követelésérvényesítésének jogát is magában foglalja. A lízingbe adó által engedményezett kárigények része – a helytállási kötelezettségekből adódóan – az a kár is, amelyet közvetlenül nem a lízingbe adó, hanem a lízingbe vevő szenved el, azonban amelyet a lízingbe adóval szemben a lízingbe vevő jogszerűen érvényesíthetne.⁷⁸

Teherautóra vonatkozó lízingszerződésben a lízingbe adó (felperes) lemond arról, hogy a lízingbe adóval szemben a lízingkontraktusból eredően szavatossági

⁷² Csongrád Megyei Bíróság 1996. június 21-ei kollégiumi állásfoglalása

⁷³ Ptk. 306. § (2) bek.

⁷⁴ Ptk. 424. § (1) bek.

⁷⁵ Ptk. 306. § (1) bek.

⁷⁶ Csongrád Megyei Bíróság 1996. június 21-ei kollégiumi állásfoglalása

⁷⁷ Csongrád Megyei Bíróság 1996. június 21-ei kollégiumi állásfoglalása

⁷⁸ FIT 10.Gf.40.170/2005/4.

igényt érvényesítsen, ennek ellentételezéseként a lízingbe adó a megállapodás aláírásával egyidejűleg a felperesre engedményezi a szállítóval (alperes) szemben a szállítóval kötött szállítási szerződésből eredő összes jogait, beleértve a garanciális és szavatossági jogokat is. A gépjármű műszaki konstrukciós hibában szenvedett, a teherbíráshoz kicsi volt a beszerelt motor, továbbá a teherautó az állandó meghibásodások miatt használhatatlan volt. A bíróság megállapította, hogy az alperesnek a hibás teljesítéshez kapcsolódó felelőssége alóli kimentéséhez önmagában nem elegendő az, hogy az alperes új gépjárművet adott el, hiszen bármely új termék vásárlója elsősorban azt várja el, hogy az áru hibátlan legyen és a rendeltetésszerű használatra alkalmas. Az sem elegendő az alperesnek a felelősség alóli mentesüléséhez, hogy a gépjármű típusbizonyítvánnyal rendelkezett, hiszen a szakértő rámutatott, hogy a típusbizonyítvány kiadását megelőző vizsgálat nem terjedt ki a műszaki szerkezetek, különösen a motor tartósságának, üzembiztonságának és anyagminőségének vizsgálatára. Ugyancsak nem volt alkalmas a felelősség alóli mentesülésre az, hogy az alperes a bejelentett hibákat kijavította, hiszen a szakértő a szakvéleménye kiegészítésében azt is megállapította, hogy a hibák mögött rejlő okokat az alperes nem tárta fel, nem hártotta el, annak ellenére, hogy erre lehetősége lett volna.⁷⁹

A hibás teljesítés miatt a futamidő lejártá előtt elálló lízingbe vevő kártérítésként nem tarthat igényt a teljes vételárra (amit nem fizetett ki), hanem csak a kifizetett lízingdíjra. Ugyanis a ki nem fizetett tételek kárként nem jelennek meg, mivel a kártérítés csak a károsodás bekövetkeztekor válik esedékessé.⁸⁰

Műszaki konstrukciós hibában szenvedő gépjármű lízingelése kapcsán a bíróság kimondta, hogy abban az időszakban, amikor a gépkocsi a lízingbe vevő birtokában volt, és üzemképes volt, akkor azt használta, jövedelmet termelt vele, tehát az erre az időszakra kifizetett lízingdíj kárként nem minősülhet. Ugyanakkor azokra az időszakokra, amikor a gépkocsi javítás alatt állt, és a felperes lízingdíjat fizetett, a lízingdíj nem tölthette be a szerződés szerinti szerepét, hiszen a lízingbe vevő a gépjárművet nem tudta használni. Ezek alapján a bíróság tényleges kár és elmaradt haszon címén középárányos időtől késedelmi kamat fizetésére kötelezte az alperest. Viszont a lízingbe vevő nem vagyoni kár megtérítésére vonatkozó igényét nem találta megalapozottnak a bíróság, mivel személyhez fűződő jogsértés (jóhírnév sérelme a gépkocsi sorozatos meghibásodásai miatt) nem volt megállapítható.⁸¹

A perbeli adásvételi szerződéstől való elállás folytán bekövetkezett a lízingszerződés megszűnése is, a lízingbe vevő pedig kártérítés jogcímén kérte az általa kifizetett lízingdíj ellentételezését. A bíróság szerint a felperesnek a lízingdíj kifizetésével felmerült kárát csak megfelelően csökkentett összegben lehet figyelembe venni, mivel a lízingtárgy nem a teljes futamidő alatt volt meghibásodva, így annak használata alatt a lízingbe vevő annak előnyeit is élvezte. Ezért a használat kiszámolt ellenértékével csökkenteni kell azt az összeget,

⁷⁹ 19-H-GJ-2006-2

⁸⁰ 2007/3. Választottbírósági határozat, Vb/06192

⁸¹ 19-H-GJ-2006-2

melynek megfizetésére kártérítés gyanánt az alperes köteles.⁸²

8.2.4.2.2. Az eladó/szállító kártérítési felelősségéről szerződésen kívüli kártérítés alapján. A lízingbevevő nincs elzárva attól sem, hogy a hibás terméket értékesítő eladóval szemben jogellenes károkozó magatartása miatt szerződésen kívüli kártérítés címén közvetlenül igényt érvényesítsen. Ebben az esetben a szerződésen kívüli károkozás nem a hibás teljesítésben – mint szerződéshez kapcsolódó jogi kategóriában – hanem abban áll, hogy olyan műszaki értelemben vett hibás terméket forgalmazott, amelynek fogyatékosága miatt, azzal okozati összefüggésben más személyt – szerződéstől függetlenül – vagyoni hátrány ért. A károsult valamely hibás termék gyártója, forgalmazója ellen – szerződéses jogviszony hiányában is – a Ptk. 339. § (1) bekezdés alapján érvényesítheti kártérítési igényét, amely igény a szerződésszegési igényekkel egyenrangú, a kártérítés egyes tényállási feltételei azonban eltérőek.⁸³

Az áru fuvarozással foglalkozó lízingbe vevő félpótkocsit hűtőfelépítménnyel lízingel, azonban a szerelvény közúti közlekedésre alkalmatlannak bizonyul, így a lízingbe vevő fuvarozási szerződéseket nem tud teljesíteni, illetve azoktól esik el. Az elmaradt haszon megfizetését szerződésen kívüli kártérítés címén követeli a lízingbe vevő, mivel a lízingtárgy olyan fogyatékoságban szenvedett, amely nemcsak relatív (kontraktuális), hanem abszolút (deliktuális) felelősséget alapozott meg.⁸⁴

9. A lízingszerződés megszűnése

A lízingszerződés megszűnik

- a) a futamidő (határozott idő) lejártával (ha a felek a lízingszerződésben kikötik, hogy a szerződés lejártakor a lízingbe vevő – erre vonatkozó értesítés megküldésével – jogosult a maradványértéken a lízingtárgy külön adásvételi szerződéssel történő megvételére, és a lízingbe vevő él e jogával, a lízingbe adó adásvételre irányuló szerződéskötési kötelezettsége a futamidő végével beáll⁸⁵;
- b) a felek közös megegyezésével ex nunc hatállyal (a szerződés egyoldalú felmondásának a másik fél részéről történő tudomásulvétele jogi értelemben nem azonos a szerződés közös megegyezéssel történő megszüntetésével⁸⁶;
- c) azonnali hatályú felmondással (okokra lásd 7. és 8. pontokat); határozott idejű szerződést rendes felmondással nem lehet megszüntetni, lízingszerződés esetén a kölcsönszerződésre irányadó felmondási szabályok nem alkalmazhatóak⁸⁷;

⁸² LB-H-GJ-2007-21

⁸³ BH 1986. 501., BH 1986. 512., 19-H-PJ-2007-25., Csongrád Megyei Bíróság 1996. június 21-ei kollégiumi állásfoglalása

⁸⁴ BDT 2005. 192.

⁸⁵ BDT 2008. 1799.

⁸⁶ Csongrád Megyei Bíróság 1. Gf. 40.101/1999/3.

⁸⁷ BH 1992. 776.

- d) meghatározott speciális körülmények fennálltakor sor kerülhet a lízingszerződéstől való elállásra is, így például
- da) ha a lízingtárgyat képező ingatlanra vonatkozóan elidegenítési és terhelési tilalom került bejegyzésre az ingatlan-nyilvántartásba, a lízingbe vevő ezen a jogcímen jogszerűen elállhat a lízingszerződéstől⁸⁸,
 - db) a szállító a kiválasztott gépjármű helyett használtabbat, elavultabbat, rosszabb műszaki állapotú autóbust értékesített a lízingbe adónak, a lízingbe vevő a gépjármű üzemeltetésre való alkalmatlanságára hivatkozva elállt a lízingszerződéstől, a perré alakult ügyben a bíróság megállapította: „mivel a perbeli szerződés a használati jogviszony elemeit is tartalmazza, ezért az elállás jogkövetkezményeinek levonása során a Ptk. 309. § (2) bekezdésében írtak ellenére a használati díj a lízingbe vevő terhére elszámolható volt.”⁸⁹ Az elállás – mint szerződést megszüntető jogi tény – generálisan nem, csak kivételesen alkalmazható a lízingszerződések esetében, mivel a lízingszerződés általában fel nem bontható (a szerződéskötés időpontjára visszamenő hatállyal meg nem szüntethető az eredeti állapot helyreállításának – az esetek többségében fennálló – lehetetlensége okán) csak a jövőre nézve szüntethető meg⁹⁰;
- e) esetlegesen
- ea) a lízingszerződés teljesítésének objektív lehetlenné válásával (pl.: a lízingelt ingatlant hatósági határozat alapján kisajátítják),
 - eb) a szerződő felek konfúziója esetén (pl.: mind a lízingbe adó, mind a lízingbe vevő gazdasági társaság, és egyesülnek).

Lízingfajtatól függően a lízingszerződés megszűnésének egyedi jogkövetkezményei lehetnek, így például visszlízing esetén a lízingbe adóval szerződő lízingbe vevő jogszavatosság alapján is felel a lízingbe adó felé a visszaadásra kerülő ingatlan zavartalan birtoklásának és használatának biztosításáért; a szerződéses láncolat többi lízingbe vevőjének a lízingbe adó számára zavartalan birtoklást lehetővé tevő kötelezettsége nem egyetemleges a lízingbe adóval szerződő lízingbe vevővel, mivel ez a kiürítésre szóló személyes kötelezés mellett nem lehetséges.⁹¹

10. Az elszámolás elvei lízingszerződés megszűnésénél

A lízingszerződés elszámolási kérdéseivel kapcsolatban rögzíthető, hogy minden esetben számszaki részletes elszámolás szükséges⁹², a lízingtárgy reális, megszűnés kori forgalmi értékének meghatározása pedig – szükség esetén – szakértő útján tisztázandó.⁹³

A lízingbe vevő szerződésszegő magatartása miatti azonnali hatályú

⁸⁸ BH 1990. 40.

⁸⁹ BDT. 2000. 199., Csongrád Megyei Bíróság 1. Gf. 40.015/1996/2.

⁹⁰ BH 1991. 30.

⁹¹ Csongrád Megyei Bíróság 1. Gf. 40.004/1997/4.

⁹² Csongrád Megyei Bíróság 1. Gf. 40.277/1996/4.

⁹³ BDT 2000. 200.

felmondásokkal kapcsolatos elszámolási kérdések tárgyában a Csongrád Megyei Bíróság Polgári-Gazdasági-Közigazgatási Kollégiuma kollégiumi véleményében [4/2005. (XI. 4.) sz.] a következőket állapította meg:

10.1. A lízingbe adó (pl. Lombard cégcsoport) kártérítés címén csak az általános szerződési feltételekben meghatározott ún. külön eljárási díj (üggyviteli költségek: például a fizetési felszólítással, a felmondással, a lízingtárgy visszaszámraztatásával, tárolásával, javíttatásával és újraértékesítésével kapcsolatos kiadások; a kintlévőség kezelésével kapcsolatos ügyvitel alatt minden olyan tevékenységet érteni kell, amely összefüggésbe hozható a felmondással és az azt követően a szerződés megszűnése kapcsán a lízingcég részéről felmerülő teendőkkel) mértékét meghaladó kárát érvényesítheti megalapozottan a lízingbe vevő szerződésszegésével összefüggésben. A külön eljárási díj kárátalány-jellegű: a lízingbe adó csak az általános szerződési feltételekben megállapított %-ot meghaladó kiadásait érvényesítheti kártérítés címén.

10.2. A lízingbe adó a lízingtárgy visszaszerzésével kapcsolatos ún. visszaszámraztatási költség (pl.: ha a lízingtárgy gépjármű ilyennek tekinthető az autóműtő költsége, a benzinköltség, a „visszaszerző” megbízási díja) megtérítését akkor követelheti a lízingbe vevőtől, ha érvényes jogcíme van a lízingtárgy birtokbavételére (lásd: a lízingbe adó a lízingtárgy tulajdonosa). Emellett az általános szerződési feltételek is rögzíthetik, hogy a lízingbevevő a szerződés felmondása esetén köteles visszaadni a gépjárművet a lízingbeadónak. A tapasztalat szerint a lízingcégek írásban – határidő tűzése mellett – külön is felhívják a lízingbevevőt a gépkocsi átadására, megjelölve az átvétel helyét is. Amennyiben a lízingbevevő ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, a lízingbe adó jogszerűen intézkedik a gépkocsi birtokbavétele iránt, s annak költségeire ugyancsak jogszerűen tarthat igényt szerződésszegéssel okozott kártérítés jogcímén.

10.3. A lízingszerződés felmondása utáni időszakra érvényesített CASCO biztosítási díj megtérítésére vonatkozó igény megalapozottsága az általános szerződési feltételek alapján bírálendő el (attól függ, hogy a szerződés előírja-e a lízingbe adó számára megszűnéskor a CASCO biztosítási szerződés megszüntetésének kezdeményezését; ha igen, akkor a lízingszerződés megszűnésétől a biztosítási időszak végéig terjedő időre követelhető a lízingbe adó által kifizetett CASCO-díj). Van olyan üzletszabályzat is, amely szerint a lízingcég, (mint a biztosítóval szerződő fél), az elsődleges biztosíték (azaz az opciós jog) érvényesítésére nyitva álló határidő lejártáig nem mondhatja fel a CASCO biztosítási szerződést, e határidő lejártakor azonban kezdeményezi a biztosítónál a CASCO biztosítás megszüntetését. Az opciós jogra vonatkozó általános szerződési feltételek szerint pedig a lízingbe adó addig jogosult élni a vételi jogával, amíg a lízingbe vevő maradéktalanul nem rendezi a tartozását. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a konkrét jogügyletre a fenti üzletszabályzat vonatkozik, és a lízingbe adó nem él vételi jogával, a gépkocsi újraértékesítéséig nem köteles, sőt nem is jogosult felmondani a casco biztosítási szerződést (hacsak nem rendezi előbb a tartozását a lízingbe vevő). Mindebből az következik, hogy a CASCO biztosítási díjak

átháríthatósága alapvetően nem bírói mérlegeléstől függ, hanem ezt a kérdést mindig a konkrét szerződés, illetve az annak részét képező általános szerződési feltételek rendelkezései szerint kell elbírálni.

10.4. Az „egyéb költségek” címszó alatt, kártérítés jogcímén érvényesített követelések (pl.: újraértékesítéssel összefüggő hirdetési költségek, szakértői díj, javítási költségek) a kártérítés általános szabályai szerint bírálандók el. Amennyiben az adott követelést az ellenérdekű fél vitatja, vagy az a bíróság megítélése szerint aggályos, a lízingcéget terheli annak bizonyítása, hogy az adott költség a lízingbe vevő szerződésszegésével okozati összefüggésben indokoltan merült fel a részéről. A lízingbe adó az általa megbízott magánszakértőnek kifizetett díjat is kártérítés jogcímén szokta követelni a lízingbe vevőtől. Hangsúlyozandó, hogy ez a szakértői költség nem minősül perköltségnek, a szakértőt ugyanis a lízingbe adó alapvetően nem a lízingbe vevővel szembeni igényérvényesítés keretében bízza meg, hanem azért, hogy tisztában legyen azzal a piaci árral, amelyet neki el kell érnie az újraértékesítés során az általános szerződési feltételek értelmében.

10.5. Ha az általános szerződési feltételek a fizetési késedelemben megnyilvánuló szerződésszegés jogkövetkezményeként a jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamatfizetési kötelezettséget írnak elő, ez nemcsak a felmondás előtt esedékesé vált lízingdíjak, illetve törlesztő részletek és CASCO díjak után felmerülő késedelmi kamat mértékére vonatkozik, hanem a felmondás következtében esedékesé vált tőketartozás és a szerződésszegéssel összefüggésben keletkezett kártérítés címén fennálló fizetési kötelezettség késedelmes teljesítése esetén is irányadó. A szerződésszegéssel összefüggő fizetési késedelemnek nemcsak a felmondás előtt esedékes lízingdíjak és a CASCO díjak határidőben történő teljesítésének elmulasztása minősül, hanem az is, ha a lízingbe vevő a szerződésszegés miatti felmondás következtében esedékesé váló teljes tőketartozását nem fizeti meg a szerződés megszűnésekor, illetve az okozott kárt nem egyenlíti ki annak bekövetkezésekor. Ugyancsak összefüggésben áll a lízingbe vevő szerződésszegésével, ha a végső elszámolás eredményeként mutatkozó tartozását a lízingbe adó által megjelölt határidőn belül nem fizeti meg, így erre a tartozásra is irányadóak az általános szerződési feltételek késedelmi kamatkikötésre vonatkozó rendelkezései.

10.6. Vita esetén általában a lízingbe adót terheli annak bizonyítása, hogy a lízingtárgy (pl.: gépkocsi) újraértékesítése reális piaci áron történt. Az eset összes körülményei azonban közös bizonyítási kötelezettséget, sőt a bizonyítási teher megfordulását is eredményezhetik. Az újraértékesítés során a lízingcégnak részben együttműködési kötelezettségéből, részben az általános szerződési feltételekben rögzített kikötésekből eredően piaci árat kell elérnie. Ha a lízingcég állítása szerint az újraértékesítési ár megfelel a piaci árnak, vita esetén ezt a körülményt a lízingbe adó köteles bizonyítani a Pp. 164. § (1) bekezdése értelmében. Annak eldöntése, hogy a lízingbe adó által beszerzett magánszakértői vélemény alkalmas eszköz-e a fentiek igazolására, bírói mérlegelés körébe tartozó kérdés. Ha azonban a magánszakvélemény megalapozottságát egyéb adatok megnyugtatóan

alátámasztják (például az újraértékesítési ár és a gépkocsi lízingszerződéshez kapcsolódó eredeti beszerzési ára között csekély a különbség, továbbá, ha az árkülönbözetre kellő magyarázatul szolgál a lízingbe vevő általi használat időtartamából, a gépkocsi futásteljesítményének növekedéséből származó nyilvánvaló értékcsökkenés) a lízingbe vevőt terheli annak bizonyítása, hogy az újraértékesítés nem a piaci áron történt. Más esetekben a közös bizonyítási kötelezettség is elképzelhető (például ha a lízingbe vevő az általa ismert újraértékesítési árat nem kifogásolta). Ezek alapján dönthető el az a kérdés, hogy adott esetben a bíróság az újraértékesítési ár vitatása esetén szükségesnek tartja-e igazságügyi szakértői véleményt a beszerzésről, és amennyiben igen, melyik felet kötelezi a szakértői bizonyítás költségeinek előlegezésére.

10.7. A szerződés megszűnésével kapcsolatos elszámolás során a Ptk. 293. §-a alkalmazandó. A szerződés megszüntetése miatt szükségessé váló elszámolás során a bíróságnak – a bizonyítási eljárás lefolytatását követően – tételesen meg kell állapítania lízingbe adó megalapozott követeléseinek összegét, az esedékessé válás, és egyben a késedelmi kamatfizetési kötelezettség kezdő időpontját, a fél szerződés megszűnésekor fennálló tartozásába beszámítható tételek (pl. újraértékesítési ár, árfolyam-különbözet, CASCO bonus-visszatérítés) összegét, a beszámítás időpontjáig felszámítandó késedelmi kamat összegét, majd a Ptk. 293. §-ában foglaltak szem előtt tartásával kell kiszámítani a fél tartozását.

10.8. A késedelmi kamat nem tőkésíthető (a késedelmi kamatfizetési kötelezettség nem a szerződés megszűnéséhez, hanem a főkövetelés esedékessé válásához kapcsolódik, így nincs jogszabályi alapja annak, hogy a jogosult akár a szerződés megszűnésének időpontjában, akár más időpontban az addig felmerült késedelmi kamat összegét tőkésítse, és azután is követeljen kamatot). A késedelmi kamatfizetési kötelezettség ugyanis nem a szerződés megszűnésével válik esedékessé, hanem a főkövetelés tekintetében megnyilvánuló késedelem bekövetkezésétől folyamatosan, és mindaddig, amíg a kötelezett tartozását maradéktalanul ki nem egyenlíti. Miután a nem egy összegben teljesítendő főkövetelés esetén a késedelem a főkövetelés egyes tételeit illetően eltérő időpontokban is bekövetkezhet, eltérő lehet a késedelmi kamatfizetési kötelezettség kezdő időpontja is az egyes tételek tekintetében. Ezeket a kezdő időpontokat a szerződés megszűnése előtt esedékessé váló tételek (részletek) vonatkozásában a szerződés megszűnése nem érinti. Ugyanakkor a szerződés megszűnése nincs kihatással a szerződés megszűnése előtt lejárt főkövetelésekre vonatkozó késedelmi kamatfizetési kötelezettség időtartamára sem, hiszen az – a szerződés megszűnésének időpontjától függetlenül – a főkövetelés teljes kiegyenlítéséig tart.⁹⁴

⁹⁴ A Csongrád Megyei Bíróság Polgári-Gazdasági-Közigazgatási Kollégiumának 5/2005. (XI. 4.) sz. kollégiumi véleményéből

11. A felszámolás és a lízingszerződés összefüggései

A lízingszerződés fennálltára, a szerződő felek közti elszámolásra, másként hat ki a felszámolási eljárás, attól függően, hogy a lízingbe vevőt, vagy a lízingbe adót számolják-e fel.

11.1. A lízingbe vevő felszámolása. A lízingbe vevő felszámolása során a még nem teljesített lízingdíjak miatt a lízingbe adó tulajdonában lévő lízingtárgy kiadása iránti igény nem érvényesíthető a felszámolási eljárás keretében, mert az nem a felszámolás hatálya alá tartozó vagyonnal kapcsolatos követelés; így az az általános hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság előtt érvényesíthető.⁹⁵

Az olyan lízingszerződések esetén is, melyek a felmondás jogát kizárják, a Csódtörvény rendelkezéseit figyelembe véve a felszámoló azonnali hatállyal felmondhatja a lízingszerződést, mert a felszámolás alatt álló lízingbe vevőt a felszámoló ezzel a jogcselekményével a további lízingdíj-fizetési kötelezettség alól mentesíti.⁹⁶

A lízingszerződés alapján az adós által birtokba vett gépkocsi – a lízingdíjak kifizetése után – olyan követelésnek minősül, amely az adós vagyontát képezi, ezért ez a hitelezők követelésének kiegyenlítésénél figyelembe vehető.⁹⁷

Amennyiben a lízingbe vevő a vele szemben kezdeményezett felszámolás kezdő időpontjáig nem szerezte meg a lízingtárgy tulajdonjogát, akkor a lízingtárgy nem tartozik a felszámolás hatálya alá eső vagyonba és ki kell adni a lízingbe adónak.⁹⁸

Ha a lízingbe vevő felszámolása miatt a lízingszerződés azonnali hatályú felmondására kerül sor, akkor a lízingbe adó kártérítési igényt is érvényesíthet. A kártérítési összeget úgy kell kiszámolni, hogy a hátralékos lízingdíj részletekből kivonandó a lízingtárgy felszámoláskori forgalmi értéke valamint a kamatnyereség.⁹⁹

Több jogvitában felmerültek a felszámolás alá került lízingbe vevő, mint adós, fedezetelvonó jellegű megállapodásai, melyekkel kapcsolatban a bíróság a következőket állapította meg:

- a) A lízingbe vevőnek a lízingszerződés alapján olyan követelése keletkezett, amelynek értelmében igényt tarthatott a lízingtárgy maradványértéken történő megszerzésére, mivel a lízingdíjakat már teljesítette. A lízingbe vevő opciós jogát ingyenesen harmadik személyre engedélyezte. Ez az átruházás az adós vagyonából való ingyenes elidegenítésnek és a felszámolási vagyon csökkentésének minősül, ezért a hitelezőkkel szemben hatálytalan.¹⁰⁰
- b) Jó erkölcsbe ütközik, a hitelezők kielégítési alapjának elvonása miatt az a kontraktus, amelyben a lízingbe vevő gazdasági társaság a cég vezető

⁹⁵ BDT 2005. 1183.

⁹⁶ BH 1998. 311.

⁹⁷ LB Gfv.X.32.917/1998.

⁹⁸ ÍH 2005. 87.

⁹⁹ ÍH 2005. 87.

¹⁰⁰ BH 2000. 365., LB Gfv. X. 32.917/1998.

tisztségviselőire ingyenesen átruházta a lízingtárgy tulajdonjogát a fizetésképtelenség megállapítása előtt pár nappal.¹⁰¹

11.2. A lízingbe adó felszámolása. A lízingbe adó felszámolása esetén a lízingtárgy mindaddig a felszámolási vagyon körébe tartozik, amíg a lízingbe adó tulajdonában van (azaz a futamidő leteltéig és a lízingbe vevő teljes körű teljesítéséig).

A lízingbe vevő szempontjából a lízingbe adó felszámolása a kifizetett lízingdíjak miatt főként a pénzügyi lízing esetén problematikus, mivel e lízingfajtánál a lízingdíj nemcsak a használat ellenértéke, hanem a „törlesztőrészlet” és a lízingtárgy tulajdonjoga megszerzésének ellenértéke is. Mivel a lízingbe vevő lízingszerződésből folyó, felszámoláskori követelése a Csódtörvény alapján a hitelezői igények sorrendjében a rangsor végén helyezkednek el, így a lízingbe vevőt a lízingbe adó felszámolása révén jelentős hátrány éri. A lízingbe vevő érdekeire is figyelemmel lévő megoldásokat célszerű lenne a lízingszerződésben rögzíteni, így szóba jöhet az, hogy

a) a felszámoló azonnali hatállyal felmondja a lízingszerződést (amely alapján a lízingbe vevő lízingdíjrészleteket fizetett), így a megállapodás egyoldalú megszűntetése miatt a lízingbe vevő nem jut hozzá a lízingtárgy tulajdonához, mivel a lízingtárgy jogszerűen visszakérül a lízingbe adó birtokába¹⁰², a lízingbe vevő pedig az őt ért kár megtérítését követelheti (kártérítési igényének mértéke a lízingtárgy vételárának egy része, amely összeg egyenlő a kifizetett lízingdíjrészletek és a lízingtárgy használatáért teljesített díj különbözetével);

b) a felszámoló nem mondja fel a lízingmegállapodást, mivel a futamidő letelik a felszámolási eljárás befejezése előtt, ekkor a befolyó lízingdíj részletek a felszámolás hatálya alá tartozó vagyon részét képezik és a lízingtárgy nem kerül vissza a lízingbe adó birtokába, a kontraktus lejártakor pedig a lízingbe vevő – lízingfajtatól függően – vagy visszaadja a lízingtárgyat, vagy megszerzi annak tulajdonjogát automatikusan/ maradványértéken;

c) a felszámolás elrendelésének időpontjában a lízingbe vevő automatikusan a lízingtárgy tulajdonosává válik (a lízingtárgyat nem adja vissza a lízingbe adónak) és ezt követően „vételhátralékként” fizeti a hátralékos lízingdíj részleteket.

¹⁰¹ BH 2000. 24.

¹⁰² A Ptk. 201. § (1) és 319. § (2) bekezdései szerint már teljesített szolgáltatásért ellenszolgáltatás jár és az ellenszolgáltatással nem fedezett szolgáltatás visszakövetelhető.